3

LAVRETANA DOMVS AVLA COELESTIS

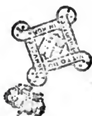
ORATIO

AD EMINENTISSIMOS S·R·E· CARDINALES

In templo Salutatæ Virgini sacro

COLLEGII ROMANI SOCIETATIS IESV

Habita à Gulielmo Dondino Bonon. eiusdem Societatis.

EMINENTISSIMO AC REVERENDISSIMO PRINCIPI

IOANNI BAPTISTAE
PALLOTTO
S.R.E. CARDINALI AMPLISSIMO.

Gulielmus Dondinus Fel.

VLA Lauretana magnorum Principum parens in Tuo nomine prodit in lucem, Eminentissime Princeps, cuius auspicijs in bono Vaticanæ Purpuræ lumine primùm apparuit. Debet Roma Tibi Lauretanæ Virginis gloriam crescentem quotidie magis, vt in Lauretano solo præsentia Tecti, in Romana Vrbe, memoria, obsequijs, amoribus viuat. Debet vicissim Roma Lauretanæ Virgini virtutes Tuas (nam his præcipuè donis Dei Mater solet sui studiosos remunerari) quarum theatrum fuit, ac spectatrix Europa. Mirata est Lusitania religionem, integritatem, prudentiam, constantiam nec timidam offensionum, nec auidam: cum Ecclesiæ iura mordicùs defenderes, integra Principum beneuolentia; ea gentis approbatione, vt quasi è cœlo delapsum hominem venerata, discessum Tuum lacrymis prosequeretur. Mirata est Roma iustitiam in Tribunalibus, & Præfectura Vrbis inconcussam potentiorum minis, gratiæ impenetrabilem, scopulosa semita, sed gloriosa, ad summos honores velificantem. Ætate auctas, vsuque virtutes Germania complexa est, vbi singulare illud habuerunt, testem, & laudatorem Ferdinandum II. omnium gentium præconijs coronatum Cæsarem; cum Ferdinandus esset Tibi, Tu Ferdinando, populis vterque miraculum: quos priscis Theodosijs, & Ambrosijs coæquatos hinc Roma, illinc Germania contulissent. Purpuratum è Septentrione reuertentem Ferrariensis Legatio excepit, quæ dum annonam Tuis laxat impensis, dum collegia & litteratos viros sustentat de Tuo, cũ hæreditariam faceres Cardinalis Patrui celebrem munificentiam, Te patrimonio effuso, ditissimum gloria Romæ reddidit. Hic exempla virtutis in clarissima luce versata inculcare supersedeo; vnum verecundia domesti-

mesti-

mesticæ laudis non impediet, quò minùs animo gratissimo prædicem, nos amori plurimum, iudicio debere plus Tuo. Cum enim in varijs legationibus, et muneribus intellexeris, vbique Societatem aliquid vt generi humano prosit eniti voce, scriptis, sanguine, nos amas, et foues, tanquam ministeria Christianæ Reip. salutaria. Ad extremum quid attinet, pro tot meritis augurari Tibi maxima, quæ iam tenes? Nam summa consequi fortunæ est, et infra laudem æstimatur: mereri virtutis, quæ sua secum pretia trahit à gemino theatro mortalium, et cœlitum plausus. Vale.

ORA-

ORATIO.

ENRICVM Magnum Gallorum Regem accepimus, cum Romani Pontificis potentiam admirabundus attolleret dicere ſolitum, Eminentiſsimi Principes, inter cœtera quibus Chriſtianæ reipublicæ Moderatoris authoritas ſupra Regalem atque Cæſaream emineret, illud in primis videri ſuo iudicio mirabile, quod homines pro arbitratu facilè ad principatum eueheret, atque in ampliſsimam Orbis terrarum ſcenam daret purpura ornatos, vt geſtum facerent ex æquo cum Regibus. Nam quamuis Cæſares quoque, Regeſque fas habeant è cætu vulgari ſubducere, quos libuerit, atque in proximo ſibi rerum humanarum vertice collocare, non tam ſplendidè tamen neque tanta cum gloria victuros principes legunt, quibus videlicet ipſi terrarum ſolùm potentes, cœleſtem dignitatis fulgorem impertiri non poſsint, neque tam crebrò qualecumq. hoc beneficentiæ genus vſurpant, ne regalis potentia & ærarium exhauriatur, vnde decedere neceſſe eſt quidquid in plures Principes congerunt, vt propterea in longo vitæ curriculo paucos à Regibus ad principale

fastigium elatos sit numerare. Verùm ex altera parte Pontifex Romanus terrarum potens, ac cœli, sæpe vna die atque hora, multa Purpuratorum paria edit in lucem, Principes ab omni dignitate florentes, terris iuxta, & syderibus venerandos, nulla potentiæ distractione, thesauri dispendio nullo, annuos reditus, ad sustentandam Eminentissimæ dignitatis fortunam Ecclesiæ ærario suppeditante, quod immortale est, quia hominum morte suppletur, neque interire potest nisi æternum viuat genus humanum. Ita Vaticani Rector imperij, dum tam nullo negotio Principes creat, se vicarium probat illius cælestis Pontificis, per quem Reges regnant, qui suscitat de puluere egenum, vt sedeat cum Principibus in solio gloriæ. Quòd si Pontificiam aulam perpetua Principum prole fœlicem tanti iure merito summi mortalium Reges, & Cæsares faciunt, dabitis mihi veniam, Eminentissimi P.P. si hodierna luce, qua Nazarenæ domus in Italiam aduentum anniuersaria gratulatione celebramus, aulam illam cœlestem salutauero Pontificia aula infinitis partibus ampliorem, fœcundioremque magnorum Principum sobole; e cuius videlicet gremio triplici corona insignes Pontifices, diademati Reges, Imperatores laureati prodierint, tam gran-

di

di potentia communicata per eum, qui huius intra domus ambitum conceptus regale sacerdotium inijt carnis suæ Pontifex sempiternus, de cuius sanguine florens omnis Ecclesiæ militantis, ac triumphantis Purpura & pretium accersiuit, & ornamentum.

Poetæ fabulantur Iouem illum suum in cœli margine considentem vota mortalium excipere, atque ex duobus ingentibus vasis haurientem munera quæ demittat in terras, mixturam fortunæ facere, vt ad purum læta nō fluant, sed rerum prospera tristium interuentu temperentur. Quin sæpè irati animo indulgere nocitura poscentibus, numerosos parare gradus conscensuris, vt præcipitent altiùs, laureas nectere triumphales in cupressum migraturas, redonare salutem, vtiliùs languentibus, vt capita febri optandæ subducta laqueo reseruentur aut ferro. Procul à Lauretanæ Virginis aula hæc liberalitas, aut decurtata nimis, aut donis funesta mortiferis, in exitium supplicum illa nō exoratur, quæ gaudet potiùs vel inuitos conseruare amanter difficilis, quam perniciosa largiendo, temere cupidos inimica facilitate peruertere. Primus occurrit è Lauretanæ Virginis aula missus in imperium magnum Petrus Card. Barbus Eugenij Quarti ex sorore nepos, qui rerum

potitus

potitus Pauli II. nomen accepit. Extincto Pontifice Pio, cum summo honori maturior, quam plerique Purpuratorum, capacitate mentis, experientia, virtute Barbus haberetur, spei verò tantum quantum cæteri haberet, Romam, & comitia cogitabat, cum lue repente afflatus, quæ Anconæ multos mortales corripuerat, seriò cepit pro rebus summis nouissima formidare. Sed æstus grauior cogitationum, quàm febris vrgebat inter ancipitia fluctuantem. Nam quid ageret? Subsisteret curandæ valetudini intentus? Interea loci comitia præteruolabant, quibus ipse si abesset, adhuc salutis incertus, spei cladem certissimam præuidebat. Iret morbo reluctante? sed iactationem exitiabilem canebant medici, metuendumque ne ad perniciem festinanti, spei & curarum terminus fieret pro Vaticano sepulcrum, vt non semel contingit. In hoc rerum articulo deprehensus Petrus, cui tardè conualescere instar mortis videretur, ad altiorem opem, ad medentes alios confugiendum existimauit. Lauretum quindecim millia passuum ab Ancona iter cum se deportari iussisset, eiectis arbitris in Deiparæ cellam inducitur. Hic humi fusus in preces mouente (vt assolet) in ea regia pietatis cor Virgine, rerum humanarum amore se exoluit,

om-

omnemque in Deum, & patronam amantiſsimam transfudit, cum ægri corporis atque animi angores, curas, ſpes, metus, vota, omnia in Virginis manu reponeret. O indulgentiſsimæ parentis bonitatem clientium ſuorum voluntatibus, vſque ad delicias ſeruientem conſultiſsima liberalitate! Quamdiu Petri animus ambitionis lue leuiſsimè affectus tenebatur, minùs idoneus videbatur, quàm vt virginalis beneuolentiæ donis frueretur: vbi verò mens à corporis languore conualuit, dignus eſt viſus quem ſummus honor incurioſum, & verecundantem ambiret. Quemadmodum Salomoni omnia bona cum ſapientia obuenerunt, ita clienti ſuo cœli Regina cum bona mente, additamenta duo pretioſa contulit vitam, & principatum. Ferunt quippe precibus inſiſtentem ſomno correptum, viſam in ſomnis Deiparam, incredibili decore, ac pulcritudine, in illo fulgore gemmarum, ac luminum radiantem: quæ Cardinalem ægrum aſpectu ſuauiſsimo, plus voce recrearet: bono eſſe animo iubens, ſanitate in præſentia, propediem regali ſacerdotio potiturum: alterum alterius vadem, & pignus fore, ideo conualeſcere, vt regnaret. Sub hæc verba, cum ſomnus, viſum, morbus Petrum deſeruiſset, quæ admiratio, quale gau-

dium, quam profuſus in grates animus occupauit? quanta populi admurmuratio? quæ aulicorum lætitia, cum Principem ſoſpitem & valentem reciperent, quem pene funeratum Virgini obtulerant, cum lacrymas, quas dolor præparauerat, gaudium daret? Quid iam prædicem celeritatem mirabilem, qua Romam & conclaue Vaticanum ingreſſus in primis comitijs, in ſuffragatione prima Petrus Cardinalis Barbus Summus Pontifex renunciatur? Vt agnoſceres ſuffragatricem occultam, ſed gratioſiſsimam, illi beneuolentiam Orbis terræ Senatorum, & ſtudia conciliaſſe. Certè tantam feſtinatæ electionis præcipitantiam admiratus Card. Beſſarion Collegij Princeps, de Purpuratorum Patrum conſenſu ordine vnumquemque interrogandum exiſtimauit, num ea electio probaretur. Cum omnes ad vnum affirmaſſent, conuerſus ad Petrum: Patres (inquit) te ad ſupremum orbis terræ ſolium vocant, & illorum ego nomine rurſus Pontificem dico. Neque extra gloriam tuam fuerit iſta Chriſtianæ reipublicæ cauſa, per me repetita ſuffragatio, ne vllo vnquam tempore ſuſpicio incideret, electionem tuam plus habuiſse impetus, quàm conſilij. Nunc ſalubris hæc mora effecit, vt liqueret etiam il-

lum

lum impetum fuiſſe de cœlo. Hæc Beſſarion tanquam Principem faceret, at ille ſe iam pridem deſignatum Pontificem in aula Virginali meminerat. Nam vnde tam prona Senatorum inclinatio in meritum quidem Principem, ſed pleriſque ætate iuniorem, octo ſupra quadraginta annos non ampliùs natum? quàm raro auditum vt in primis comitijs omnia iuſta ſuffragia in electionem legitimam conſentirent? vt refrigeſcente impetu adhuc Patrum conſenſio duraret, nec vnquam electi Principis cœlo ſuaſore pœniteret? vt denique Paulus ipſe Pontifex verbis iuxta factiſque magnificus tantum Deiparæ munus prædicatione gratiſsima teſtaretur? tum in operoſa templi Lauretani fabrica, tum in litteris honorificentiſsimis, quibus fauore Lauretanæ Virginis erga omne genus humanum declarato de ſupremo capite reticendum non putauit, ijs verbis, Et nos in perſona noſtra experti ſumus.

Liceret hic Paulo II. Cardinalem Ceruinum Marcellum poſtea Secundum adiungere: Eo ſacris in æde Lauretana operante, columbam eximij candoris cunctis admirantibus viſam, modò caput Principis circumuolantem, modo in ara, aut ſacrificantis manibus quieſcentem, denique non niſi diuina re peracta

cum

cum populo; tamquam è grege fidelium vna videri vellet, abeuntem: post nunciatam, verò Iulij Tertij mortem, rursus ibidem litanti Ceruino, Dei matrem Cœlitum circumfusam globo apparuisse, futurum Summum Pontificem indicasse, eam rem Marcellum occultam non habuisse exoratum à suis, qui commotionem in vultu notauerant, quin publicis tabulis, quæ adhuc extant, vota consignasse suscepta pro amplificanda Lauretani templi & vrbis gloria, nisi propera mors destinata præclarissima peruertisset: verùm hæc libasse contenti, nam & Marcellus ipse principatum delibauit, restitutam potius ante Marcelli & Pauli tempora Pio Secundo in Lauretana æde valetudinem narrandam suscepimus, vt appareat non solum è virginali aula Pontifices designatos Romam accedere coronandos, sed ipsos ex vrbe Romana Pontifices Lauretum profectos, vt vitam gloriam dignitatemque conseruarent. Pius II. religione sapientia reipublicæ cura, inter clarissimos Pontifices numerandus, contra Turcarum tyrannum capta Constantinopoli tumentem, in Mantuano concilio totam ferè Europam conciuerat eloquentia illa mirabili, qua cum de ijsdem sæpius rebus, & peruulgatis diceret, tam splendida

sen-

ſententiarum ſupellectile orationem ornabat, vt ſemper roſas fundere, & aurum argentumque cudere videretur. Icto fœdere inter Pium, Venetam Rempublicam, & Burgundiæ Ducem, reliquo Chriſtiano Orbe Pontificijs litteris ad ſocietatem armorum euocato, iam magna vis militum cruce inſignium Anconam confluxerant, ibique Romanum Pontificem & Venetiarum Ducem cùm claſsibus, ingentes commilitones expectabant. Sed Pio cum longè importuniore aduerſario fuit decertandum, priuſquàm legitimum hoſtem nanciſceretur, cum febri videlicet, quæ tuſsi moleſtiſsimæ fœderata, corpus ſenio, & laboribus fractum ita quaſsauerat, vt ne ad iter quidem, nedum ad bellum aſpirare paterètur. Quid igitur Pius? damnata ſpe à medentibus ad virginalem Laureti aulam ſupplicem libellum non tam pro ſalute, quam pro belli copia mittendum cenſuit, fiducia tam mirabili, vt aureum calicem ſignis aſperum, ac gemmis adornaret, votiuamque inſcriptionem elegantiſsimam ipſe dictaret, ante quàm voti reus, vota perſoluens. Quantus Romani populi ſtupor, quando vi morbi remittente poſt votum, in purpuratorum Patrum concilio Pontifex ſexagenarius militiæ ſuæ arcanum gran-

de vulgauit? quanta beneuolentia famaque ſui animos audientium impleuit, cum bellicæ profectionis rationes oratione magnifica exposuiſſet? Iturum ſe, vt pudorem incuteret Chriſtianis Regibus, minueretque nimiam vitæ ac deliciarum dulcedinem, cum aſpicerent ſenis Pontificis maieſtatem Chriſtiana pro republica itinerum, & præliorum aſpera non detrectare. Scire incertos caſus peregrinationis & belli Romam intercluſuros fortaſſe reditum, ad cœlum aditum non negaturos. Quot annos ætati ſuæ ad tumulum iam vergenti adijci poſſe? Hos deuouere reipublicæ quam glorioſum? Si ad imitationem ſe accingant Principes, operæ pretium futuram ſalutem Chriſtiani orbis, & communis hoſtis exitium. Sin minus, hæſurum in republica magnum exemplum, & ſi non ſuo, alteri ſæculo profuturum. Intereſſe omnis æui, vt mandetur annalibus, Pium Paſtorem generis humani ſuſcepto pro ouibus bello immori voluiſſe. Vniuerſam poſteritatem magis vnius Pontificis lethum, quàm multorum vitas approbaturam. Exoratam à ſe Virginem, vt ſalutem pro Filij nomine pugnaturo redonaret. Se cœlo bellum pro fide, mortem ignauæ vitæ præponere. Deliberarent interim pur-

pu-

purati patres, vtrum consortes periculi, & gloriæ, an aliorum Principum desidiæ, ac dedecoris haberi mallent. Se illis non aliam necessitatem, quam exempli sui, & ruborem relicti Principis imponere. Et imposuit sane. Quis enim in ipsis Pij II. commentarijs, quæ de rebus sui temporis exarata posteritati mandauit, velut in speculo non contemplatur, illos generosi spiritus Principes concentu pari magnanimitati Pontificis respondentes. O Senatum Heroum ne dicam, an Cœlitum! Qui flens flentem inter dicendum Pontificem cum excepisset, exclamauit vniuersus: Te sequemur Pater, neque deseremus, quò nos cumque duxeris, quando cœlesti passu ad immortalitatem vadis. At qui Pium huc vsque sustentauerat Lauretanæ Virginis fauor, tam grandia documenta humano generi præbentem, num iter ingressum cum Romanorum procerum, & Purpuratorum comitatu, spatio in medio dereliquit? An potiùs quo Laureto eo saluti quotidiè reddidit propiorem? quo vberiùs auram vitalem sibi è Lauretano cœlo respirantem, eo longiùs reliquias febris importunissimæ abigentem? donec in aulam Virginalem morbo liber ingressus votiuis muneribus sospitam Diuam, in

con-

conſpectu Ducũ & Principum, Principũ pater, & ſummus ducum Imperator adoraret. Ita Pius II. in aula Lauretana, vitam recepit, vt exẽplum relinqueret Pontificiæ charitatis, contra fidei hoſtes pro Chriſtianis populis animam ponentis, Iulius II. ab eadem aula impetrauit, vt mortis depelleret pericula, victorias, & triumphos reportaret. Reuocate vobis in mentem Pontificiæ ditionis illis temporibus imaginem; quam confuſa ciuilibus diſcordijs eſſet, quam externis quaſsata bellis, quam diſtracta & lacera per tyrannos: vbi verò Iulius arma capiens cum Principatu, in auguſtiſſima æde vota pro victoria nuncupauit, vt non ſolùm ſuas Eccleſiæ vrbes, vrbibus pacem reſtituerit, verùm etiam ambigua belli, & certa vitæ diſcrimina propulſarit. Niſi fortè caſu non diuino conſilio factum putatis, vt cum expugnationem Mirandulanam, quæ à Ducibus trahebatur præſentia ſua vrgeret, bombardæ ictus prætorium in quo Pontifex Senatum Purpuratorum habebat in caſtris ingenti fragore deturbaret, eoque ſtatim Lauretanam Virginem inclamante, globus immanis innoxio lapſu Pontificis prouolueretur ad pedes, quaſi ad proximum Deo caput adorandum viam tanto terrore, ac ruina quæſijſſet, vt pro-

ſti-

fligandorum vbique à Iulio hoſtium, & ſubiugandi Pontificio Imperio totius Orbis, omen grande figuraret. Quamobrem ferreã illam rubigine obſitam pilam ante aram Lauretanæ Virginis pendentem pro trophæo, in illuminanda Deiparæ gloria concedere nihil crediderim tot aureis gemmeiſque donarijs, & præſertim argenteæ immanis ponderis cruci, quam gratiſsimus Pontifex pro victoria cum triumphali carmine dedicauit.

At ſi Principes Sacerdotum ab aula Lauretana victricibus decorati palmis inclaruere, num indonatos abijſſe putabimus magnos claſsium & exercituum Imperatores? An obliti ſumus Naupactæam victoriam Actiacæ non imparem Lauretanæ Virgini fuiſſe attributam? tum à Pio V. Summo Pontifice, qui hora imminente fatali, qua Chriſtiani orbis ſalus naualis aleæ certaminis committebatur, continentes in Deiparæ cella vigilias agi, ſupplicantium agmina induci, precum miſceri conflictus, quibus Chriſtiani cum cœlo bellamus & vincimus, imperauit, tum à noſtris Ducibus, militibus, Turcarumque mancipijs, quorum partem longè maximam cum ſigna canerent ad Laureti Preſidem Diuam pro victoria vota fudiſſe conſtabat. Cum vincula ni-

E mirum

mirum & compedes non retinerent pium curſum fidelium animorum ad Virginem, neque interfuſum cum tempeſtatibus pelagus retardaret. Nihil eſt igitur quod miremur, ſi virginale claſsicum audientes venti, qui hactenus Turcarum claſſem lenibus flabris promouerant, vt in certamen & cladem inducerent, inita pugna ſtatim reflantes palam Chriſtiano nomini militare ceperunt, cum turbines haſtas barbarorum infringerent, cum auræ ſagittarum vulnera non exciperent, cum fumum bombardarum in oculos, tela in ora hôſtium retorquerent, cum denique dorſum maris tranquillum, eo vſque porrigerent, donec hoſte cæſo ad ſatietatem, Turcarum cadaueribus ſupra triginta millia, centumque amplius confractis nauibus, effuſaque gaza totius Orientis, inexplebilem vndarum voraginem ſaturarent. Certè Ioannes Auſtriacus vniuerſæ claſsis Imperator, & ingens illius victoriæ momentum, media hyeme Lauretum ad ſoluenda vota non contenderet, atque vbi ſanctiſsimi templi tholum aſpexit, aperto capite, eo imbrium cœlique rigore ire non pergeret, niſi partam in prælio ad Echinadas, Occidenti ſecuritatem, Orienti terrorem, ſibi gloriam immortalem Lauretanæ

Vir-

Virgini debere testaretur. An Marcus Antonius Columna Pontificiæ classis Præfectus, alterum Christianæ Reipublicæ fulcimentum, partem Lauretani itineris supplicis habitu confecisset, & aulam Virginalem priùs quam Vaticanum de barbaris triumphare voluisset, nisi Romam Hispano, & Veneto fœderatam, consilium, classes, copias ad pugnandum; Lauretum, Diuos, ventos, animos ad vincendum, præbuisse fateretur. Quid Christiana mancipia? nonne aliquot millia post victoriam Lauretum profecta liberatricem suam inusitato, sed glorioso diadematis genere, catenis & compedibus coronarunt, cū instrumenta seruitutis in monumenta donatæ à Virgine libertatis commutarent? Solemne fuit antiquissimo æuo, vt quibus in locis honestissima de hostibus victoria reportata esset, in ijs prospera virtute gestæ reipublicæ monumenta statuerent marmoreas & æneas moles, aut ferream armorum congeriem cum inscriptionis honore Victoris titulos ad sempiternam memoriam propagaturæ. Vt quam longissimè trophæa se se in conspectum darent, eminebant in montium iugis, in camporum æquoribus fastigijs turrium sublimè pendebant, in mari, littoribus aut sco-

pu-

pulis affixa legebantur, fabularum nautis præterlabentibus argumentum. At poſtquam ſubactis nationibus Regibuſque, Romani populi maieſtas in tantum creuit, vt vnius vrbis theatrum par Orbi terræ cenſeretur, ſi qua externis in oris feliciter adminiſtrata bella, præclara hæc fortitudinis honeſtamenta depoſcerent, nuſquam trophæa libentiùs quam Romæ à Ducibus excitabantur, vt in excelſa illuſtrique mundi arce magnificentiùs collucerent. Hic forum & roſtra Imperatorijs manubijs ornata, togatis quiritibus bellica ſpectacula renouabant, figurati certaminibus & victorijs arcus, bellorum exuuiæ, truncis affixæ loricæ, cum bucculis è fracta caſſide pendentibus, Mariana trophæa de marmore, Claudia è torquibus gemmatis, & Auguſti gloriæ fluens aureus Nilus, inter columnas naua. li ære ſurgentes. Tam ſplendidum morem, quo per generoſæ ſobolis laudes, Regina Vrbium Roma triumphabat, ſicut alia pleraque ætate inueteratum & extinctum reuocare videtur auguſtiſsima Deiparæ domus, dum paſſim ſpolijs barbarorum, captiuis armis, & perdomitis lunæ vexillis decoratur, dum catenas indices libertatis, ferreos globos innocentiam ſuam Reginæ cœlitum debentes, &

pe-

petitas perfossasque incassum Thracum sagittis loricas ostentat, dum aureas & argenteas præfert imagines fortissimorum Regum Ducumque victricia ora referentes, vt quantum virtutis ad illustrandas Christiani orbis partes abunde suffecit, tantum decorum in cœlestissima æde coalescens, authori triumphorum Deo, Diuæque Parenti præfulgeret.

Sed quid ego vetera persequor, si trophæis abundamus recentibus atque viuis? En hoc tempore sub auspicijs virginalibus gloriosissimè militantem Venetam, rempublicam, ornamentum Europæ, fundatum in aquis terrarum, & vrbium miraculum, alterum Italiæ oculum, & exemplum Romanæ libertatis; quæ cum Turcarum tyranno sextum iam annum bellum gerit, quantum impar amplitudine imperij, opibus, copijsque, tantum magnanimi Senatus, & militum virtute superior. Tenetis memoria, vix elapso proximè anno solemnia sacra Lauretanæ Virgini deuouisse, cum statim auditi Constantinopoli terræmotus, tumultus, cædes Principis, transitus rerum, barbari exercitus, & classes pestilentia, ferro, igne consumptæ. Quòd si potentissimo Asiæ Regi, obsisteret solùm repugnaretque, ea tamen mora inundantium in

Europam armorum, compreſsioque effer-
ueſcentis Orientis, in tanta inæqualitate po-
tentiæ, pro magno triumpho putaretur. Cum
verò violentiſsimo tyranno ita reſiſtat, vt vi-
ctoriæ propior, quam cladi ſit, cum vnius ia-
cturam vrbis abundè compenſent expugna-
tæ in Dalmatia validiſsimæ arces, in Creta de-
pulſi, fugati, occidione deleti oppugnantes
exercitus, in mari claſſes aut demerſæ, aut
inflammatæ, profectò vbi magnificè prædica-
uerimus Venetos in hoc bello perfeciſſe,
quantum implere humana virtus poteſt, quid
quid ſupra eſt, id totum Lauretanæ Virgini ac-
ceptum referamus.

Iam verò ſi aulæ quondam Romanæ præ-
cipuum decus ferebatur Reges nationibus
dare, ſi aula Pontificia nō ſemel tantum maie.
ſtatis vindicauit, cum Cæſares Occidenti red-
deret, & ampliſsimis regnis Reges impone-
ret, ab aula Lauretana non modò regnare
iuſsi ſunt Reges, quod magnum, ſed huma-
num eſt, ſed commodata cum regno vita, &
ſpiritus Regibus, quod diuinum. Non vidi-
ſtis ex auro ſolido votiuū infantem gemmeis
inſignitum coronis, Regis Galliarum, quem
viginti annorum preces extorſere, monu-
mentum planè Regale? Non audiſtis Ranu-

tium

tium Parmæ ac Placentiæ Ducem, & Maximilianum Bauariæ Electorem voti damnatos ob impetratam ſobolem regnaturam? Anno ſuperiore venerati non ſumus in altiſsima Septentrionis arce regnantem clariſsimum Regem: qui paulò ante lethifero morbo pene confectus, cum ex proxima Laureto vrbe, ad aulam Virginalem regales miſiſſet preces, & vitæ ſpem depoſitam recepit, & vitæ appendicem Poloniæ maximum regnum. Quis in extremis conſtitutus, Lauretana Virgine patrona, ſumma non ſperet? Cum auguſtus ille Princeps morti iam proximus de tumulo deligendo conſuleretur, cum loculamentum expoliretur ad ſepulturam, cum ad Regem Fratrem irent atratæ litteræ conclamati ſpiritus nunciæ, in aula virginali gratioſum diploma ſalutis exarabatur, cœli Reginæ iuſſu Vaticana Romæ purpura tingebatur, in patrio regno trabea Regalis cum ſceptro, & diademate adornabatur; vt qui priuatus obſcurum tumulum, tenuiſque funeris næniam non auditurus expectabat, mox in fulgentiſsimo Europæ ſolio, gratulantium Regum, venerantium populorum, ſupplicantium hoſtium legationes audiret.

Hactenus Auditores tiaras, diademata,

laureas

laureas, aulæ Lauretanæ munificentiam enumeraui, vt auribus vulgi deseruirem, honorum decora, quæ oculis vsurpantur, aciemque muricis fulgore perstringunt, in magnis bonis numerantis. Nam si ad Christianæ sapientiæ lucem explorentur hæc munera, & cum perpetuò mansuris Lauretanæ Virginis donis conferantur, minuta, exilia, nulla, quia caduca videbuntur. Vbi nunc Pauli II. magnificentia, & pompa? vbi Pij laboriosa gloria? vbi Iulij victoriosa felicitas? Quorum cineres vix æuo nostro superstites, serior ætas suis cum sepulchris absumet. Spatia verò temporum quæ regnarunt, si modò computentur, omnes Marcello sunt pares, cuius imperium mensem non adæquauit. Sed neque Superioris æui triumphales Duces fatalem necessitatem vincere potuerunt, neque nostro sæculo dominantes potentissimi Reges, quantumuis diuturni, æterni erunt, neque hominum supra vulgus dignitate Eminentissimi Principes vulgarem ætatis, humanæ modum excedent. Quamobrem illa veriùs magni facienda munera existimo, quæ ab aula Virginali pro salute immortalium animorum conferuntur, criminum expiationes, expulsiones vitiorum, incrementa virtutum, atque

his

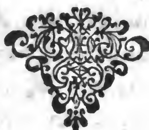
his omnibus reſponſuram velut imago voci reſonat, cœleſtem gloriam. Siquidem nimio plus eſt, animorum miriadas in lethalibus noxis conſepultas, quotidiano Lauretanæ Virginis miraculo, ad vitam diuinæ gratiæ reuocari, quam morbis, & morti eximi millia corporum recaſura. Multò præſtat diſſolui Dæmonum iugum, captiuitatemque vitiorum, quam Turcarum tyrannidem à populorum ceruicibus propulſari. Longè diuinius beneficij genus habetur, Regibus & Pontificibus ſummis, qui cœlum alijs aperire dicuntur, cœlum pandere, quam homines in principale ſolium, aut Pontificium collocare. Nam humana felicitas, quantumlibet intendatur, vix eò creſcit, vt miſeriæ nomen amittat, ſæculorum ſpatia quam longiſsima, ad momenta æternitatis non aſpirant. Si ergo humanæ dignitatis ornamenta ſpecie fugaci oculis blandientia contingat obtinere, cœleſtes citra mendacium ſpecioſos honores ab aula Lauretana ambitione pijſsima depoſcamus, pro exareſcentibus laureis, ſemper virentes optemus, pro fragilibus Purpuris, incorruptas & viuaces, non ſumendas aut ponendas arbitrio popularis auræ ſecures, inuiolabiles faſces,

G ſces,

ſces, perennes conſulatus, verè perpetuas dictaturas, & coronas æternitatis gyro definitas, ſi quid poteſt æternitatis ambitu circumſcribi.

L. D. & B. V.

R O M AE,
TYPIS DOMINICI MANELPHII.

SVPERIORVM PERMISSV.
M. DC. L.